

**2016 M. GEOGRAFIJOS VALSTYBINIO BRANDOS EGZAMINO UŽDUOTIES
 VERTINIMO INSTRUKCIJA**

Pagrindinė sesija

I dalis

Maksimalus įvertinimas – 25 taškai. 1–25 klausimo kiekvienas teisingas atsakymas vertinamas 1 tašku.

| | | | | | | | | | | | | |
|---------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Klausimo numeris | 01 | 02 | 03 | 04 | 05 | 06 | 07 | 08 | 09 | 10 | 11 | 12 |
| Teisingas atsakymas | A | C | D | B | C | D | A | C | D | D | A | B |

| | | | | | | | | | | | | | |
|---------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Klausimo numeris | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 |
| Teisingas atsakymas | C | D | A | D | A | A | C | B | C | B | C | A | D |

II dalis

Maksimalus įvertinimas – 75 taškai.

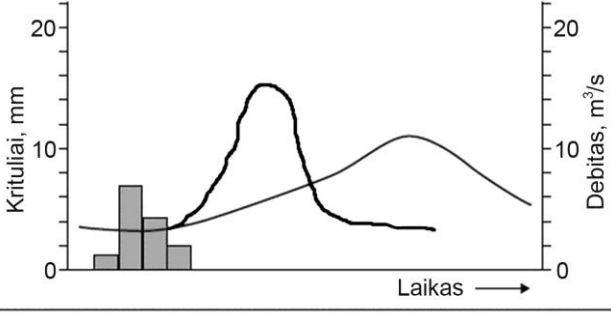
Toliau pateikiami II dalies klausimų atsakymai.

Vertintojas privalo vertinti tiksliai pagal pateiktą vertinimo instrukciją. Žvaigždute (*) pažymėtų klausimų atsakymai gali būti suformuluoti ir kitais žodžiais, svarbu, kad atsakymas būtų teisingas. Skliaustuose () yra pateikti atsakymų sinonimai. Pasviruoju brūkšniu (/) atskirti galimi teisingi atsakymai.

| Kl. nr. | Atsakymas | Taškai | Pastabos |
|-----------|--|------------------|--|
| 26 | | 6 | |
| 1 | <i>Galimi atsakymai:</i> 1. Pelkės. 2. Gyvenvietės (pastatai). 3. Keliai (gatvės / tiltai). 4. Miškai. | 2 1 0 | Už teisingai nurodytus 2 sluoksnius. Už teisingai nurodytą 1 sluoksnį. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 2 * | <i>Galimi atsakymai:</i> 1. Rajono savivaldybę, kurioje yra ežeras. 2. Reljefą. 3. Ežero vandens lygio absoliutųjį aukštį. 4. Ežero plotą. 5. Ežero ilgį. 6. Ežero plotį. | 3 2 1 0 | Už teisingai nurodytus 3 duomenis. Už teisingai nurodytus 2 duomenis. Už teisingai nurodytą 1 duomenį. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 3 * | Čia dauguma ežerų yra ledyninės kilmės, atsiradę dėl ledyno ir jo vandenų veiklos. / Ledo tirpsmo vandenys išplovė rininius (dubakloninius) ežerų dubenis. / Ežerai yra fliuvioglacialinės kilmės, susidarę tirpstant ledynui. | 1 0 | Už teisingą paaiškinimą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 27 | | 9 | |
| 1 * | 1. Žemyninis. / Sausas, su karštomis vasaromis ir šaltomis žiemomis. 2. Dideli paros ir metiniai temperatūros amplitudės svyravimai. 3. Nedidelis kritulių kiekis. | 2 1 0 | Už teisingai nurodytas 2 klimato ypatybes. Už teisingai nurodytą 1 klimato ypatybę. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 2 * | <i>Dūlėjimas:</i> fizinis / mechaninis. <i>Kaip veikia:</i> šalantis vanduo plečiasi uolienu plyšiuose. / Dėl temperatūros svyravimų ir | 2 1 0 | Už teisingai įvardytą dūlėjimą ir išsamų paaiškinimą. Už teisingai nurodytą 1 poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |

| Kl. nr. | Atsakymas | Taškai | Pastabos |
|-----------|---|-------------|--|
| | nevienodo šiluminio plėtimosi mineralai skirtingai plečiasi ir trupa. | | |
| 3 * | Geologinėje praeityje čia buvo jūra, kurios dugne milijonus metų kaupėsi sąnašos. Vėliau paviršius iškilo ir susidarė sausuma. | 1 0 | Už teisingą atsakymą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 4 * | <i>Galimi atsakymai:</i> 1. Aplinkos tarša, triukšmas. 2. Nukenčia natūralios augalų augavietės ir gyvūnų buveinės. 3. Paslaugų sektoriaus plėtra keičia kraštovaizdį. | 2 1 0 | Už teisingą nurodytus 2 žalos pavyzdžius. Už teisingai nurodytą 1 žalos pavyzdį. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 5 * | <i>Galimi atsakymai:</i> 1. Išskirtinės vertės / unikalus kraštovaizdis / sausumos / vandens / augalijos ir gyvūnijos rūšių tebevykstantis formavimosi procesas. 2. Nepažeistas / natūralus kraštovaizdis. 3. Toje vietoje vykstantys įstabūs gamtos reiškiniai, būdingas išskirtinis gamtos grožis ir estetinė vertė. 4. Vietovė saugo pagrindinių Žemės formavimosi etapų ženklus: gyvybės egzistavimo paminklus, gyvybės formų pėdsakus / svarbius tebevykstančių vietovės formavimosi geologinių procesų ženklus. | 2 1 0 | Už teisingai nurodytus 2 reikalavimus. Už teisingai nurodytą 1 reikalavimą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 28 | | 8 | |
| 1 * | <i>Galimi atsakymai:</i> 1. Daugiau kaip trečdalį šalies gyventojų sudaro vaikai. 2. Daugiau kaip pusė 15 metų ir vyresnių žmonių yra neraštingi. 3. Dauguma gyvena kaimuose. 4. Trumpa vidutinė gyvenimo trukmė. 5. Skurdas. 6. Prastas medicinos pasiekiamumas. | 2 1 0 | Už teisingai nurodytus 2 ir daugiau Somalio socialinės situacijos bruožus. Už teisingą nurodytą 1 bruožą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 2 * | <i>Galimi atsakymai:</i> 1. Somalyje vyksta karas tarp vyriausybės armijos ir islamo smogikų. 2. Dauguma šalies gyventojų skurdžiai gyvena. 3. Čia driekiasi svarbūs jūrų prekybos keliai, Sueco kanalu jungiantys Viduržemio jūrą ir Indijos vandenyną. 4. Didelė dalis gyventojų tiki, jog piratavimas apsaugos jų šalies vandenį nuo svetimšalių. 5. Piratavimas atneša daug pajamų. | 2 1 0 | Už teisingai nurodytus 2 ir daugiau piratavimo priežastis. Už teisingą nurodytą 1 priežastį. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 3 * | Europos ir Pietų Azijos / Pietryčių Azijos / Rytų Azijos / Pietvakarių Azijos; / Europos ir Rytų Afrikos; / Viduržemio jūros ir Indijos vandenyno. | 1 0 | Už teisingą atsakymą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 4 * | Užtikrinti strateginių jūros kelių, jungiančių Adeno įlanką su Raudonąja jūra ir Sueco kanalu, apsaugą. | 1 0 | Už teisingą atsakymą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 5 | Afganistane / Kosove / Prancūzijos operacijoje Centrinėje Afrikos Respublikoje / Malyje / Ukrainoje. | 1 0 | Už teisingą atsakymą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 6 * | <i>De facto</i> reiškia nusistovėjusią tvarką, teisinę realybę, situaciją, susidariusią neatsižvelgiant į teisės normas ar teisinę siekiamybę / apibūdina realią politinę situaciją. | 1 0 | Už teisingą atsakymą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |

| Kl. nr. | Atsakymas | Taškai | Pastabos |
|-----------|--|------------------|---|
| 29 | | 8 | |
| 1 * | 1. Litosferos plokščių pasislinkimas ir vandens masės išstūmimas (pakėlimas). / Sprūdis. / Žemės drebėjimas, kurio epicentras vandenyno dugne. 2. Cunamio bangos judėjimas atvirame vandenyne. 3. Cunamio bangos greičio mažėjimas. / Aukščio didėjimas. / Vandens linijos atsitraukimas. | 3 2 1 0 | Už teisingai įvardytas ir apibūdintas 3 cunamio stadijas. Už teisingai nurodytas 2 pozicijas. Už teisingai nurodytą 1 poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 2 | 600–1000 km/val. | 1 0 | Už teisingą atsakymą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 3 * | <i>Paaiškinimas:</i> Vertikaliai virš žemės drebėjimo židinio esanti Žemės paviršiaus vieta. Čia būna didžiausi sugriovimai. <i>Geografinė padėtis:</i> Ramiajame vandenyne, apytikriai 200–300 km į rytus nuo Japonijos. / Ochotsko ir Ramiojo vandenyno litosferos plokščių sandūroje. / Ramiojo vandenyno vakarinėje dalyje, prie Japonijos. | 2 1 0 | Už teisingą paaiškinimą ir nustatytą geografinę padėtį. Už teisingai nurodytą 1 poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 4 * | Cunamis krante turi didžiulę griaunamąją galią: 1. Griauna pastatus. 2. Žūsta žmonės. 3. Suardo inžinerinius statinius. 4. Skandina laivus. 5. Užlieja pakrantę. | 2 1 0 | Už teisingai nurodytus 2 pavyzdžius. Už teisingai nurodytą 1 pavyzdį. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 30 | | 9 | |
| 1 * | <i>Galimi atsakymai:</i> 1. Priklauso Europos Sąjungai / ES. 2. Priklauso NATO. 3. Lenkijos, Slovakijos ir Vengrijos rytinės sienos yra išorinės ES sienos. 4. Ribojasi su NVS šalimis. 5. Kaimynystėje yra stiprios ekonomikos šalys (Austrija, Vokietija), su jomis sieja glaudūs ekonominiai ryšiai. 6. Daugelis šalių buvo kadaise gyvavusių Vakarų Europos imperijų dalis. 7. Visos šio regiono šalys patyrė komunistinį valdymą ir socialistinę santvarką. | 2 1 0 | Už teisingai nurodytus 2 bruožus. Už teisingai nurodytą 1 poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. <i>Pastaba (užskaityti): Vidurio Europos šalys, trys iš jų neturi priėjimo prie Baltijos jūros.</i> |
| 2 * | 1. Čekijoje – kalnai / aukštumos. 2. Lenkijoje – lygumos (žemumos). 3. Slovakijoje – kalnai. 4. Vengrijoje – lygumos (žemumos). | 4–1 0 | Už teisingai nurodytą 1 poziciją – po 1 tašką. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 3 * | <i>Kaip pasikeitė:</i> Visų šalių BVP labai padidėjo. <i>Nevienodo kitimo priežastys (galimi atsakymai):</i> 1. Skirtingai įsisavintos ES lėšos. 2. Skirtingai vykdoma šalių vidaus ekonominė politika / nevienodai vykdytos reformos. 3. Nevienodas buvusios pramonės ir gamtinių išteklių pasiskirstymas. 4. Mažiausiai kilo Vengrijos BVP, nes ne taip greitai buvo vykdomos ūkio reformos, šalyse dar yra korupcijos, vykdoma neskaidri politika. 5. Slovakija priklauso euro zonai. | 3 2 1 0 | Už teisingai nurodytą BVP kitimo tendenciją ir augimą lemiančius veiksnius. Už teisingai nurodytas 2 pozicijas. Už teisingai nurodytą 1 poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |

| 31 | | 10 | |
|--------|--|----------------------|---|
| 1 * | <p>1. <i>Ekonomiškai stipriose</i> šalyse vidutinė gyventojų trukmė 70 m. ir daugiau (ilga), nes yra geros gyvenimo sąlygos / išplėtotą socialinę rūpybą / sveikatos priežiūra.</p> <p>2. <i>Ekonomiškai silpnose</i> – vidutinė gyvenimo trukmė 35–62 m. (trumpa), nes blogos gyvenimo sąlygos / vyrauja skurdas / prastas švietimas / prasta sveikatos priežiūra.</p> | 4 3–1 0 | <p>Už teisingai nurodytas 2 išvadas ir jų pagrindimą.</p> <p>Už teisingai nurodytas 3–1 pozicijas.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> |
| 2 * | <p><i>Galimi atsakymai:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vyrai dažniau dirba sunkius ir pavojingus darbus. 2. Vyrai labiau linkę į žalingus įpročius (rūko, vartoja alkoholį, narkotikus). 3. Daugiau jų žūva autoavarijose. 4. Vyrų daugiau žūsta karuose / kariniuose konfliktuose. 5. Vyrų savižudžių kelis kartus daugiau negu moterų. 6. Bendra biologinė moterų vidutinė gyvenimo trukmė ilgesnė negu vyrų. | 2 1 0 | <p>Už teisingai nurodytas 2 priežastis.</p> <p>Už teisingai nurodytą 1 priežastį.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta</p> |
| 3 * | <ol style="list-style-type: none"> 1. Išlaikytinių skaičius labiausiai didės ekonomiškai stipriose šalyse. 2. Išlaikytinių skaičiui įvairiose šalyse įtakos turės nevienodas gimstamumo lygis / emigracijos ir imigracijos procesai / gyvenimo trukmė. 3. Įsibėgėjęs senėjimo procesas didins pensinio amžiaus išlaikytinių skaičių, todėl nuolat didės išlaidos sveikatos ir socialinei rūpybai / pensinio amžiaus žmonių kultūriniai ir kiti poreikiai. | 3 2 1 0 | <p>Už teisingai nurodytas 3 pozicijas.</p> <p>Už teisingai nurodytas 2 pozicijas.</p> <p>Už teisingai nurodytą 1 poziciją.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> |
| 4 * | <p>Neraštingi žmonės dirba nekvalifikuotą darbą, todėl didelis neraštingų žmonių skaičius stabdo šalies ekonominį ir socialinį augimą.</p> | 1 0 | <p>Už teisingą atsakymą.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> |
| 32 | | 11 | |
| 1 * |  <p>Sutartiniai ženklai ■ Krituliai, mm — Upės debito kaita</p> <p><i>Paaiškinimas:</i> Augalija (miškai) sugeria ir išgarina daugiau vandens, kritulių nuotėkis mažėja. / Baseine be augalijos sustiprėtų paviršinis nuotėkis, todėl iškritę krituliai greičiau pasiektų upę ir jos intakus.</p> | 2 1 0 | <p>Už teisingą nubrėžtą hidrogamos liniją ir paaiškinimą.</p> <p>Už teisingai nurodytą 1 poziciją.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> <p><i>Hidrograma turi būti su ankstyvesniu ir aukštesniu piku, kreivė turi greičiau nusileisti (sumažėti debitas).</i></p> |
| 2 * | <p><i>Reljefas:</i> statesni šlaitai mažina vandens įsigėrimą ir didina nuotėkį.</p> <p><i>Dirvožemis:</i> storas dirvožemio sluoksnis sugeria daugiau vandens, nuotėkis mažėja.</p> <p><i>Uolienos:</i> pralaidžios uolienos sugeria vandenį, mažėja paviršinis nuotėkis.</p> | 3 2 1 0 | <p>Už teisingą gamtinių veiksnių įtakos upės nuotėkiui paaiškinimą.</p> <p>Už teisingai nurodytas 2 pozicijas.</p> <p>Už teisingai nurodytą 1 poziciją.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> |

| | | | |
|-----------|---|------------------|---|
| 3 * | <p><i>Paaiškinimas:</i> Žmogaus ūkinė veikla paprastai sustiprina potvynius ir padidina katastrofinių potvynių riziką.</p> <p><i>Pavyzdžiai (galimi atsakymai):</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Išskirtus mišką, didėja paviršinis nuotėkis – potvyniai ir poplūdžiai šalia tekančioje upėje sustiprėja. 2. Ariamosiose žemėse arba gyvulių ištryptose (dėl nuganymo) ganyklose paviršinis nuotėkis labai sustiprėja. 3. Miestuose yra daug vandeniui nepralaidžių dangų, todėl beveik visas iškritęs lietaus vanduo per kanalizacijos sistemas patenka į upes. 4. Upių tiesinimas, dirbtinių krantinių įrengimas didina srovės greitį, vandens lygio svyravimo amplitudę. 5. Pylimų įrengimas. | 3 2 1 0 | <p>Už teisingą paaiškinimą ir pateiktus 2 pavyzdžius.</p> <p>Už teisingai nurodytas 2 pozicijas.</p> <p>Už teisingai nurodytą 1 poziciją.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> |
| 4 * | <p><i>Galimi atsakymai:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Apsauginių pylimų (dambų) įrengimas rizikingose upių atkarpose. 2. Nutekamųjų kanalų statymas. 3. Užtvankų (hidroelektrinėms) statymas, siekiant iš dalies reguliuoti upės nuotėkį. | 2 1 0 | <p>Už teisingai nurodytas 2 priemones.</p> <p>Už teisingai nurodytą 1 priemonę.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> |
| 5 | Tropiniams ciklonams (taifūnai / uraganai) / Ciklonams / Pietiniams ciklonams. | 1 0 | <p>Už teisingą atsakymą.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> |
| 33 | | 14 | |
| 1 | <p><i>Galimi atsakymai:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pratekančio vandens kiekio / upės debito. 2. Aukščių skirtumų prieš turbiną ir už jos. / Patvankos aukščio. 3. Upės srovės greičio. | 2 1 0 | <p>Už teisingai nurodytus 2 veiksnius.</p> <p>Už teisingai nurodytą 1 veiksnių.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> |
| 2 | <p><i>Galimi atsakymai:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Saulės energija. 2. Biokuras. 3. Vėjo energija. 4. Geoterminė energija. | 3 2 1 0 | <p>Už teisingai nurodytus 3 atsinaujinančiuosius išteklius.</p> <p>Už teisingai nurodytas 2 išteklius.</p> <p>Už teisingai nurodytą 1 išteklių.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> |
| 3 * | <p><i>Galimi atsakymai:</i></p> <p><i>Už:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gaminant hidroenergiją išvengiama atmosferos taršos ir su ja susijusios klimato kaitos. 2. Elektros gamybos savikaina yra mažesnė negu šiluminėje elektrinėje, nes naudojamas beveik nemokamas kuras. 3. Prie tvenkinių susidaro sąlygos turizmo ir rekreacijos plėtrai, papildomiems verslams. 4. Galimybė valdyti potvynius. 5. Tvenkiniai gelbsti upes per sausras, jie panaudojami upių vandeningumui padidinti, jų vandeniui galima maitinti kitas upes. 6. Pagerėja sąlygos laivybai, aprūpinimas vandeniui. 7. Senų vandens malūnų, jų užtvankų griuvėsių atstatymas (kultūros ir technikos paveldo puoselėjimas). 8. Sumažėja priklausomybė nuo iškastinio kuro importo. <p><i>Prieš:</i></p> | 6 5–1 0 | <p>Už teisingai nurodytus po 3 „už“ ir „prieš“ argumentus.</p> <p>Po 1 tašką už teisingai nurodytą „už“ arba „prieš“ argumentą.</p> <p>Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</p> |

| | | | |
|---|---|-----------------|--|
| | <ol style="list-style-type: none"> 1. Įrengus užtvankas, užlietose teritorijose sunaikinamas saugomas kraštovaizdis su daugybe unikalių geologinių, geomorfologinių, hidrografinių ir kitų gamtos elementų, sunaikinami ar pažeidžiami gamtos paminklai (gamtos paveldo objektai). / Užliejami dirbami laukai, pievos, ganyklos. 2. Padaroma nepataisoma žala Lietuvos istoriniam, archeologiniam ir urbanistiniam paveldui. 3. Iš užliejamos teritorijos reikia išskeldinti gyventojus. 4. Užtvankos ir dėl jų atsiradę tvenkiniai sudaro poveikių grandinę fiziniams ir biologiniams gamtos komponentams. Žuvų migracijos kelių užtvėrimas (nors iš dalies jis gali būti kompensuojamas statomais žuvitakiais), nykstančių paukščių bei vabzdžių buveinės sunaikinamos negrįžtamai ir jokiais biotechninėmis priemonėmis jų negalima atkurti. 5. Tvenkinys anksčiau ar vėliau užnešamas dumbliu ir nebegali būti naudojamas nei hidroenergijai gaminti, nei potvynių prevencijai. 6. Brangi HE statyba. | | |
| 4 | Reguliuoja energetinės sistemos darbą, išlygindama apkrovimų netolygumus. / Esant energijos poreikiui, hidroakumuliacinė elektrinė gamina elektros energiją – jos hidroagregatus suka iš aukšutinio baseino tekantis vanduo. | 1 0 | Už teisingą paaiškinimą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |
| 5 | <ol style="list-style-type: none"> 1. Suskystintųjų dujų terminalas. 2. Lietuvos ir Lenkijos elektros jungtis „LitPol Link“. 3. Tarptautinė elektros jungtis „NordBalt“ tarp Švedijos ir Lietuvos. 4. Alternatyvūs energijos šaltiniai – Saulės elektrinės / vėjo elektrinės. | 2 1 0 | Už teisingai nurodytas 2 ir daugiau projektų. Už teisingai nurodytą 1 projektą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. |